

Co máme dělat, když máme doma, příp. ve škole, žáka, studenta cizince?

Informace ke vzdělávání dětí a žáků – cizinců a osob, které pobývaly dlouhodobě v zahraničí

Podpora vzdělávání dětí, žáků, popř. studentů – cizinců a osob, které dlouhodobě pobývaly v zahraničí, v mateřských, základních a středních, popř. vyšších odborných školách je poskytována zejména na základě ustanovení § 20 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Možnosti podpory cizinců a osob, které pobývaly dlouhodobě v zahraničí podle § 20 školského zákona

Školský zákon uznává právo všech cizinců (nejen občanů EU, jako tomu bylo dříve) na integrační jazykové kurzy. Pro všechny žáky cizince, kteří „*plní povinnou školní docházku, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků.*“ (ŠZ, § 20).

Možnosti jazykové přípravy:

Kraj ve vybraných školách organizuje třídy pro jazykovou přípravu.

Pro Ostravu tuto službu zajišťuje ZŠ Nádražní (kontakty níže).

- Výuka probíhá v odpoledních hodinách. Žák tedy chodí na běžnou výuku do své kmenové školy a odpoledne (většinou jednou týdně) dojíždí do příslušné školy, která třídy organizuje.
- Ředitel školy, ve které žák plní povinnou školní docházku, vyrozumí zákonného zástupce žáka do jednoho týdne po přijetí žáka do školy o možnosti docházky do tříd pro jazykovou přípravu.
- Žák se do třídy pro jazykovou přípravu zařazuje na žádost zákonného zástupce žáka podanou řediteli školy (krajem vybrané k odpolední výuce), a to nejpozději do 30 dnů od podání žádosti. (48/2005, § 10, odst. 3, 4)
- Potřebné informace získá ředitel (kmenové) školy od příslušného krajského úřadu, který by měl dát školám ve svém regionu na vědomí seznam škol, připravených výuku českého jazyka těmto dětem poskytovat.
- Pokud ovšem není v blízkosti žádná škola, která by jazykovou přípravu poskytovala, zajišťuje ji sama škola, ve které si žák plní povinnou školní docházku. Finance na ní získá buď z krajského úřadu, nebo využije některou z níže uvedených možností.

K financování kurzů češtiny lze využít:

Rozvojového programu MŠMT – **Podpora vzdělávání cizinců ve školách**

- Z programu lze financovat mzdové náklady pedagogů spojené s intenzivní výukou českého jazyka a doučováním dětí a žáků cizinců nad rámec běžné výuky. Můžete z něj hradit také náklady na učebnice a učební pomůcky přizpůsobené vzdělávání dětí a žáků cizinců.
- O podporu si žádají kraje ve spolupráci se školami a církevní školy, které žádost zasílají přímo MŠMT. Nově je program určen pro všechny kategorie cizinců a navýšený rozpočet umožňuje školám čerpat větší množství financí. Program bývá vyhlášen v říjnu.

- Výzvy o tomto programu sledujte na stránkách MŠMT v sekci [dotace a granty](#).

Programu OP VVV, tzv. **Šablony**. Pro děti a žáky – cizince je možné žádat o personální podporu školního asistenta či využít doučování pro žáky ohrožené školním neúspěchem.

O případných dalších možnostech financování je možné poradit se na KÚ.

Přípravný jazykový kurz (individuální výuku) je možné organizovat např.:

- odpoledne po výuce jako kroužek
- v rámci ŠVP jako volitelný (nebo nepovinný) předmět čeština jako druhý jazyk (ČDJ) – „Škola může vyučovat volitelný předmět nebo nepovinný předmět, pokud se k němu při zahájení výuky přihlásí alespoň 7 žáků. V souladu se školním vzdělávacím programem lze na výuku některých předmětů dělit třídy na skupiny, vytvářet skupiny žáků ze stejných nebo různých ročníků nebo spojovat třídy“ (48/2005 Sb., § 5, odst. 1 a 3). Je tedy zřejmé, že škola může nabídnout žákům s OMJ (odlišným mateřským jazykem) volitelný předmět ČDJ, který mohou navštěvovat žáci ze všech ročníků. Celkem může být ve třídě max. 24 žáků, přičemž s každým žákem s 3. stupněm PO se celkový počet žáků snižuje o jednoho. Obsah předmětu je určen očekávanými výstupy vzdělávacího oboru Cizí jazyk stanoveného RVP ZV.
- v rámci uvolnění žáka z výuky. Dle § 50, odst. 2 ŠZ „ředitel školy může ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu.“ Žáci s neznalostí vyučovacího jazyka tak mohou docházet na hodiny ČDJ místo některých vyučovacích hodin jiného předmětu.

NIDV nabízí pomoc pro práci s dětmi/žáky cizinci:

- Adaptační koordinátoři do škol. Adaptační koordinátor je jako poskytovaná podpora dítěti/žákovi cizinci k dispozici po dobu prvních 4 týdnů výuky od jeho nástupu do školy. Adaptační koordinátor poskytuje dítěti/žákovi cizinci pomoc s adaptací na české školní prostředí a se začleňováním do třídního kolektivu. Pomáhá mu při překonávání tzv. kulturního šoku, precedentů a nežádoucích stereotypů. Místem působnosti adaptačních koordinátorů je příslušná škola, tj. nedocházejí do rodin, ani do pedagogicko-psychologických poraden či jinam.
- Tlumočnické a překladatelské služby. Poskytování překladatelských a tlumočnických služeb spočívá v zajištění překladu odborných a obecných textů z běžných jazyků i z jazyků s neevropskými znakovými systémy, včetně neobvyklých jazykových kombinací do českého jazyka, dále pak v zabezpečení tlumočnických služeb – především doprovodného tlumočení, tj. tlumočnického servisu s možností výjezdu tlumočnicka po celé České republice a dle krajské příslušnosti KCP DŽC NIDV.
- Další vzdělávání pedagogických pracovníků v dané oblasti. Krajská pracoviště NIDV nabízejí prostřednictvím KCP pro oblast děti/žáci cizinci vzdělávací programy (dále VP) s tematikou začleňování, významnou aktivitou pracovišť jsou také diskusní setkání a sdílení příkladů dobré (inspirativní) praxe.
- Metodické a informační materiály NIDV pro pedagogické pracovníky. Metodické a informační materiály jsou připravovány ve spolupráci s odborníky z akademické sféry, zkušenými pedagogickými pracovníky ze škol a s nestátními neziskovými organizacemi. Všechny materiály jsou zdarma ke stažení z webového portálu anebo jsou zdarma distribuovány přímo do škol.
- Webový portál pro pedagogickou veřejnost. Portál <http://cizinci.nidv.cz> je průběžně naplňován validními informacemi, odbornými materiály a články ze všech oblastí vzdělávání dětí/žáků cizinců. Jsou zde k dispozici i metodické materiály pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Pro komunikační platformu v rámci týmu koordinátorů a odborníků je zprovozněn i intranet NIDV.
- Dotazy a odpovědi na webovém portálu. Na webu je zprovozněn odkaz „e-Poradenství“ – jedná se o webový formulář, jehož prostřednictvím mohou školy pokládat své dotazy a žádat potřebné informace.

Možnosti podpory žáků cizinců a osob, které pobývaly dlouhodobě v zahraničí podle § 16 školského zákona

“ Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“ (odst. 1 §16 ŠZ)

Co to znamená pro žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ):

V případě osoby, jejímž mateřským nebo základním dorozumívacím jazykem je jiný jazyk než český, lze identifikovat speciální vzdělávací potřeby mimo jiné i s přihlédnutím k jejímu kulturnímu prostředí a jiným životním podmínkám (včetně pobytu a vzdělávání v jinojazyčném prostředí než českém). Sama jiná státní příslušnost než česká však není důvodem podpůrných opatření podle § 16 školského zákona. Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, mají žáci s nedostatečnou znalostí nebo neznalostí vyučovacího jazyka nárok na podpůrná opatření prvního až třetího stupně. Obecnou podmínkou pro poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně je vystavení doporučení školského poradenského zařízení podle § 16 odst. 4 věty druhé školského zákona a podle vyhlášky č. 27/2016 Sb. Z hlediska § 16 školského zákona není rozdíl mezi postavením žáků-cizinců s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a žáků s českým občanstvím s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

První stupeň PO:

První stupeň podpůrných opatření nastavuje škola bez doporučení školského poradenského zařízení a opatření nemá normovanou finanční náročnost. První stupeň podpůrných opatření je určen žákům s pokročilou znalostí češtiny, kteří potřebují podporu především v jednotlivých předmětech a ke kompenzaci mírných obtíží postačí mírné úpravy v režimu školní výuky a domácí přípravy.

Poskytování podpůrných opatření prvního stupně škola průběžně vyhodnocuje. Nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření škola vyhodnotí, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů. Není-li tomu tak, doporučí škola zletilému žákovi nebo zákonnému zástupci žáka využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení. Do doby zahájení poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně na základě doporučení školského poradenského zařízení poskytuje škola podpůrná opatření prvního stupně.

Škola může zpracovat plán pedagogické podpory, který zahrnuje zejména popis obtíží a speciálních vzdělávacích potřeb žáka, podpůrná opatření prvního stupně, stanovení cílů podpory a způsobu vyhodnocování naplňování plánu, zejména v situaci, kdy pro poskytování podpůrných opatření prvního stupně nepostačuje samotné zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb žáka při vzdělávání.

Metody výuky v 1. st. PO

- Zvolené metody práce podporují kvalitu poznávacích procesů žáka, zvláště pak aparátu řídicího osvojování učiva (myšlení, pozornost, paměť), rozvíjejí a podporují preferované učební styly žáka, respektují míru nadání žáka a jeho specifika.
- Orientují se na rozvíjení informačně receptivních metod zaměřených na rozvoj vnímání, na práci s textem a obrazem, dále na reproduktivní metody upevňující zapamatování, které vedou k osvojování vědomostí a dovedností pomocí opakování a procvičování. Preferují řešení typových úloh a problémů.
- Aktivizují a motivují žáka, upevňují pracovní návyky.
- Klade se důraz na individualizaci výuky (zahrnuje zohledňování individuálních potřeb žáka, respektování pracovních specifík žáka, stylů učení, doplňující výklad nebo procvičování, princip

multisenzorického přístupu, nastavení dílčích cílů tak, aby žák mohl prožívat úspěch, opakované vracení se ke klíčovým pojmům a dovednostem aj.).

- Volí se taková forma práce, která umožní častější kontrolu a poskytování zpětné vazby, respektování pracovního tempa žáka, stanovení odlišných časových limitů pro plnění úkolů.
- Zadávání domácích úkolů zohledňuje možnosti žáka a podmínky, které má žák k jejich plnění.
- Ve vyučovací hodině se věnuje větší pozornost formám a metodám výuky, struktuře vyučovací hodiny, přiměřenosti vyučování, logické organizaci a srozumitelnosti předkládaného učiva, motivaci k učení a opakování základních principů učiva, které směřuje ke zvyšování koncentrace pozornosti žáka a ke zlepšení jeho motivace; současně je zohledňován sociální status a vztahová síť žáka a prostředí, ze kterého žák přichází do školy.

Druhý stupeň PO:

Druhý stupeň podpůrných opatření je možné poskytovat žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka na základě doporučení ŠPZ. Ve 2. stupni PO může docházet k úpravě organizace a metod výuky, hodnocení žáka a případně využití IVP.

Úprava očekávaných výstupů se v tomto stupni opatření nepředpokládá. Obsah učiva může být v odůvodněných případech modifikován, výstupy a výsledky vzdělávání se mohou modifikovat pouze pro žáky s lehkým mentálním postižením.

Další možná doporučení v 2. stupni PO:

- Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny pro cizince)
- 3 h. týdně češtiny jako druhého jazyka, nejvýše však 120 hodin ročně na ZŠ a SŠ
- 1 h. týdně pedagogické intervence (na práci se žákem nebo třídou ve škole) – zaměřené např. na podporu v češtině jako druhém jazyce
- 1 h. týdně na speciálně pedagogickou péči poskytovanou speciálním pedagogem školy

Třetí stupeň PO:

Třetí stupeň podpůrných opatření je poskytován dětem s neznalostí vyučovacího jazyka, což může vyžadovat úpravy v metodách práce, organizaci a průběhu vzdělávání, úpravě ŠVP a hodnocení žáka.

Další možná podpůrná opatření v 3. stupni PO:

- Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny pro cizince)
- 2 h. týdně pedagogické intervence (z toho 1 hod. týdně práce se třídou) – např. podpora v ČDJ
- 2 h. týdně na spec. ped. péči poskytovanou speciálním pedagogem školy, případně psychologické intervence
- Podpora výuky dalším pedagogickým pracovníkem v rozsahu 0,5 úvazku (může být např. specialista na výuku češtiny jako druhého jazyka)
- U žáků s OMJ (žáků s potřebou posílení výuky ČDJ) v ZŠ a SŠ se doporučuje nárok na 3 h. ČDJ/týden, nejvýše 200 h/rok.
- Poradna může v rámci 3. stupně PO žákovi doporučit také prodloužení délky vzdělávání. Viz vyhláška č. 27/2016 Sb. „*Pokud to speciální vzdělávací potřeby vyžadují (zejména u žáků z odlišného kulturního prostředí nebo žijících v odlišných životních podmínkách), je možné v případě potřeby prodloužit délku základního, středního a vyššího odborného vzdělávání o 1 rok.*“ Toto řešení je vhodné pro žáky, kteří po příjezdu do ČR nastoupí do 9. ročníku, avšak z důvodu jazykové neznalosti ve studiu selhávají. Žáky v tomto věku ovšem doporučujeme primárně zařazovat o ročník níže s ohledem na blížící se přijímací zkoušky na střední školu.
- V odůvodněných případech a po individuálním zhodnocení potřeb žáka je možné doporučit i asistenta pedagoga.

Podpůrná opatření ve 4. a 5. stupni se dětí s OMJ týkají jen v kombinaci se zdravotním postižením.

Zdroje:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění
- Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění

Užitečné kontakty

Koordinátor pro žáky cizince v NIDV v Moravskoslezském kraji je:

Mgr. Dagmar Půdová

Krajské centrum podpory Moravskoslezského kraje (Blahoslavova 1576/2, 702 00 Moravská Ostrava)

Telefon: 778 882 903

Email: pudova@nidv.cz

Kontakt na ZŠ Nádražní

Nádražní 1217/117
Ostrava – Moravská Ostrava
702 00

Telefon: 596 116 289

Fax: 596 127 764

web: www.zsnadrazni.eu

Email: skola@zsnadrazni.eu

ředitel: Mgr. Libor Novotný

Užitečné odkazy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

- <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vzdelavani-zaku-cizincu>

Ministerstvo vnitra ČR

- <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-skoly.aspx>
- <http://www.integracnicentra.cz/>

Další odkazy:

- www.meta-ops.cz
- www.inkluzivniskola.cz
- www.integracnicentra.cz
- <http://cizinci.nidv.cz>